

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 18. V Ljubljani, 30. septembra 1916. Letnik XXXIII.

Obseg: Naznanila kmetovalcem. — Sladkor za domačo pijačo. — O semenskem žitu, o njega menjavi in rodovitnosti, s posebnim ozirom na semensko žito, ki ga je zadnje leto prodajala c. kr. kmetijska družba kranjska. — Kako naj vzdržujemo naše pridelovanje? — Kmetovalci Kranjske dežele! — Vojne naredbe. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Tržna poročila. — **Inserati.**

Ribjo moko, kot izborno krmilo za prasiče in kuretino

ima c. kr. kmetijska družba kranjska zopet v zalogi, in sicer le majhno množino, zato jo oddaja v omejenih množinah le svojim udom. Opozarjamo na tozadevni spis v 17. šte. »Kmetovalca« z dne 15. septembra t. l.

Ozimno semensko žito,

in sicer le ozimno pšenico (rž je že pošla) oddaja c. kr. kmetijska družba kranjska le svojim udom za letošnjo jesensko setev. To semensko žito je od priznanih dobrih in rodovitnih vrst in naročeno potom »Splošne zveze kmetijskih zadrug na Dunaju« od skozinskoz zanesljivih pridelovalcev.

Kmetijska družba pač jamči za čistost, lepoto, kalivost in pravo vrsto oddanega semenskega žita, ne prevzame pa nikakega drugega jamstva in se sklicuje na spis v današnji šte. »Kmetovalca«.

Zvrše se naročila le tistih, ki pošljejo potrdilo svojega županstva, da jim primanjkuje semenskega žita, oziroma da sami nimajo dobrega semenskega blaga, ali da iz razlogov umnega kmetijstva premenjajo seme.

Vrste semenskega žita in cene so objavljene med »Družbenimi vestmi«.

Družba je semensko žito že pred dobrim mesecem kupila in naprej plačala, dobiva ga pa zaradi raznih ovir zelo počasi, zato ga nikomur ne more takoj poslati, ampak šele kadar pride in zvršuje naročila v tistem redu kakor so vpisana, t. j. kakor so došla.

Ajdove pleve

niso za gnojenje, ker kot gnoj nič ne izdajo, ampak porabite jih kot dobro krmilo za prasiče in govedo, oziroma jih hranite za prodaj! Kjer je slana ajda posmodila, so njene pleve toliko vredno krmilo kakor otrobi, ker je vmes vsepolno nerazvitega zrnja in cvetja.

Sladkor za domačo pijačo.

Kakor mi sporoča g. kletarski nadzornik, se je za sladkor v svrhu naprave domače pijače ali petijota oglasilo iz Kranjskega toliko posestnikov, da pri seda-

njem pomanjkanju sladkorja niti misliti ni, da bi se zamoglo vsem zadostiti.

Gotovo bodo v prvi vrsti upoštevani oni posestniki, ki so v zmislu tozadevne ministrske naredbe v letih 1909 do 1913 petijot izdelovali in ga v zmislu

vinskega zakona prijavljali županstvu.

Kdor tega ni storil, ta nima pravice do sladkorja in teh posestnikov je gotovo pretežna večina.

Ti posestniki najbrže sladkorja ne bodo dobili poprej, dokler niso z njim preskrbljeni oni prosilci, ki imajo v zmislu ministrske naredbe pravico do njega.

Šele potem se bo znabiti nekaj sladkorja tem posestnikom nakazalo, zlasti če se bo od višje oblasti za Kranjsko nekaj več sladkorja določilo.

Mnogo posestnikov boše torej ostalo brez sladkorja ali pa bodo sladkor dobili šele kasneje. Zato je važno, da znajo prav ravnati s tropinami, da se jim ne pokvari, oziroma da si pripravijo domačo pijačo brez sladkorja.

Zato svetujem vsem tistim, ki ne vedo ali bodo sladkor dobili ali ne, naj svoje tropine, takoj ko pridejo iz stiskalnice, spravijo v kad, ali pa še bolje v pokoncu postavljen, pri dnu na zgornji dogi prevrtan in zamašen sod z vratcami. Tropine se predrobijo in polijejo z vodo vsaj toliko, da stopi voda nad tropine.

Kipenje bo, če nismo vzeli premrzlo vodo (najbolje je 12—14° R toplote) kmalu pričelo.

Tropine se puste pokipeti 4 do 5 dni. Nato se pri izvrtani luknji potoči tekočina v drug sod, trop se potem iztisne in se prešnik ostali pijači primeša.

Če nismo vzeli vode preveč in zlasti če so bile tropine surove (ne kuhane), to se pravi, da na njih mošt v kadi ni nič vrel, bomo dobili sicer bolj šibko in manj stanovitno, a vendar pitno pijačo, ki jo v drugih krajih, n. pr. na Nižje Avstrijskem sploh uživajo.

Še bolje pa bo, če bomo tako pijačo delali iz neiztisnjenih tropin, ali če bomo namesto same vode vzeli — vsaj deloma — malo sadnega mošta, n. pr. tepkovca, ki se letos v nekaterih krajih dobi, ali pa če primešamo tej pijači malo vina.

Pri prvem pretakanju vina, ki se vrši pozimi, vržemo vse dobljene droži v to pijačo, da jo tudi na ta način izboljšamo.

Seveda ne smemo droži predolgo znotraj pustiti, temveč le približno en mesec, da potegne delanec vse vinske snovi iz njih, potem ga moramo presneti v drug, nekoliko zažveplan sod.

Če dobimo pozneje sladkor, vzamemo te pijače nekaj iz soda, in raztopimo v njej primerno množino sladkorja, tako da pride najmanj 5—6 kg na vsak hl vse pijače. Najhitreje se to zgodi, če stolčen sladkor obesimo v kaki platneni vreči ali snažnem košku v kad, tako da seže v tekočino.

Če je hladno vreme, storimo dobro, da tekočino poprej nekoliko segrejemo, ker drugače ne kipi.

Ko se sladkor stopi, vlijemo vso oslajeno tekočino v sod, dobro premešamo in gledamo na to, da je v sodu in v kleti pravilna toplota, to je vsaj 12° do 14°, ne pa čez 16° R.

Tako se da kipenje še naknadno vpeljati in pijačo primerno izboljšati.

Lehko pa tudi izdelujemo iz tropin pijačo šele drugo leto spomladi.

V to svrhu natlačimo tropine takoj od stiskalnice v pokoncu postavljen sod in jih dobro potolčemo, da ni nič zraka med njimi, ker bi sicer splesnile.

Sod zapremo z vratcami in namesto čepa vtaknemo v vratca kipelno veho. Ko nehajo tropine kipeti, je treba veho odstraniti in s čepom zabiti. Tako na hladnem spravljene tropine se dobro držijo do spomladi ali še dlje. Kadar hočemo iz njih izdelati petijot, odpremo sod, tropine predrobimo, polijemo z oslajeno vodo in

pustimo 3 do 4 dni pokipeti, potem pa trop iztisnemo in pijačo spravimo v sod.

Da se petijot čez poletje ne pokvari, veljajo naslednja pravila:

Preden nastane toplo vreme, torej najpozneje meseca marca, je treba petijot pretočiti v drug snažen sod in pri tem nekoliko zažveplati.

Petijot raztočimo v več manjših sodov, od katerih imamo enega na pipi, druge pa vsakih 8 do 14 dni do vrha zalijemo in dobro zabijemo. Čim bolj hladna je klet, tem bolj se petijot drži.

Končno še omenjam zakonite predpise, ki jih je treba upoštevati:

Petijot smejo izdelovati le vinogradniki, in sicer samo za domačo porabo, ne pa za prodajo. Izdelati se ga ne sme več kot 2 l za vsako osebo na dan. Izdelovanje petijota je treba tekom 8 dni po pričetku izdelovanja naznaniti županstvu in povedati koliko se ga bo izdelalo in koliko oseb ima gospodar prehraniti.

Županstva morajo ta priglasila vpisovati v zapisnik in prepis tega zapisnika tedensko predložiti c. kr. kletarskemu nadzorniku.

Posodo, v kateri se petijot hrani, je označiti s primernim napisom (petijot, delanec itd.) in z neizbrisljivim ležečim križem X. Vinarski nadzornik Skalicky.

O semenskem žitu, o njega menjavi in rodovitnosti, s posebnim ozirom na semensko žito, ki ga je zadnje leto prodajala c. kr. kmetijska družba kranjska.

Pridelovanje žita in drugih poljščin pri nas na Kranjskem ni malo važno ter bi bilo narodno gospodarsko zelo napačno, če bi bilo tudi izpeljivo, poljedelstvo skušati zatreti in pridelovati izključno le krmo.

Tudi v razmerah pred vojno je bilo pri nas zelo napačno zanemarjati rastlinarstvo in iskati vso srečo edinole v pospeševanju živinoreje; preveč se je pozabilo na načelo, da je umno poljedelstvo podlaga umni živinoreji. Če je poljedelstvo dobro in umno razvito, se živinoreja sama od sebe znatno izboljšuje.

Sedanja vojna, ki nas sili glede poljskih pridelkov stati veliko bolj na svojih nogah, je pa celo pokazala, kako napačno je bilo pri nas zanemarjati rastlinarstvo. Posledica tega zanemarjenja je, da naša dežela stoji glede množine pridelka na hektaru precej med zadnjimi v državi in da pri nas pridelamo povprečno na ha le eno tretjino toliko žita, kakor n. pr. povprečno v Nemčiji, kjer nimajo najboljših zemelj. Vzrok temu dejstvu je skozinsko slabo in zastarelo obdelovanje naših njiv, ki so slabo orane, večinoma preplitvo obdelane, premalo, oziroma enostransko zagnojene in sploh slabo oskrbovane. Skoraj nikjer se ni skrbelo za dobro semensko žito, ampak sejalo se je tjavendan kar naprej enoinisto seme ter se nihče ni čudil, če je v dobrih letinah pridelal kvečjemu štirikratno seme, ob slabih letinah pa komaj dvakratno ali pa je komaj seme nazaj dobil.

Pri umnem pridelovanju žita se mora računati povprečno na desetkratni pridelek. Seveda tudi pri najumnejšem gospodarjenju tega ni vsako leto doseči, kajti so činitelji, na katere kmetovalec nima nikakega vpliva in ki povzročijo slabo letino, a so zopet leta, v katerih se veliko čez povprečni pridelek pridelala.

Vobče imamo pri nas slabo semensko žito, ki tudi pri najumnejšem ravnanju ne da tistega pridelka, kakor kako drugo izbrano in preskušeno semensko blago. Vsako

semensko žito ni za vsako zemljo in za vsako podnebje in le dolgoletne izkušnje pomagajo najti pravo vrsto semenskega žita. V tem pogledu se pa pri nas ni skoraj nič storilo, kar je velika napaka, na kateri so končno kmetijski posestniki naimanjk krivi, ampak prav veliko tudi naša kmetijska družba, ki se je za to zadevo premalo brigala in je preveč trobila v tisti rog, ki je po deželi razglašal vso prihodnost našega kmetovalca iskati le v živinoreji.

Setev prikladnega in rodovitnega semenskega žita je ona izmed glavnih nalog umnega rastlinarstva. Prikladno in rodovito seme za razne zemlje in razna podnebja dobiti, pa nikakor ni tako preprosta reč; v to svrhu je potrebno dolgoletno in vztrajno delovanje, ki ustvari potrebne izkušnje.

Kdor pa misli, da samo dobro in prikladno semensko žito zagotovi dobro letino, ta se zelo moti. Poleg pravega kolobarjenja in obdelovanja zemlje je eden najvažnejših predpogojev za dobro letino zadostno in pravo gnojenje. Ne trdim, da se pri nas vsaj pred vojno ni zadosti gnojilo s hlevskim gnojem; naš hlevski gnoj pa žal ni veliko vreden iz vzrokov, ki jih tu ne navajam. Naš hlevski gnoj le enostransko z dušikom gnoji, dočim mu primanjkuje kalija in zlasti velevažne fosforove kisline, ki ob zadostnem gnojenju največ pripomore, da žito obrodí veliko težkega in klenega zrnja. Kot drugo veliko hibo našega rastlinarstva moramo šteti nezadostno gnojenje žitu s fosforovo kislino, torej s fosfatnimi gnojili. Jaz nisem tisti, ki primerjanje naših povprečnih pridelkov žita z onimi v Nemčiji vsestransko za pravo smatra; naše izredno mokro podnebje ima drugačne posledice kakor suho podnebje Nemčije, toda dosegli bi neizmerno več, če bi glede gnojenja posnemali Nemce. Na Kranjskem se pridelala na ha povprečno 900 kg pšenice, v Avstriji sploh 1300 kg in v Nemčiji 2300 kg. Ne oziraje se na razlike podnebja, je treba upoštevati, da je Nemčija porabila l. 1912. samo enega fosfatnega gnojila, t. j. Tomasove žlindre 440.000 vagonov, dočim jo je skoraj enako velika Avstro-Ogrska porabila komaj 50.000 vagonov! Kranjska dežela je pred vojno porabila na leto le dobrih 200 vagonov Tomasove žlindre, kar je toliko kakor kaplja v morju; pa še ta žlindra večinoma ni prišla na njive, ampak skoraj izključno le na travnike. To so številke, ki vse povedo in ki pojasnjujejo našo revščino.

Letos smo imeli z malimi izjemami skoraj povsod na Kranjskem jako pičlo žitno letino; pridelalo se je povprečno le dva- do trikratno seme. Slabe letine je bilo mestoma vzrok slabo vreme za časa žitnega cvetenja, vsled česar cvetje ni bilo dobro oplojeno in je bilo zato klasje prazno. Proti temu se seveda ne da ničesar ukreniti, ker vreme dela Bog, ki nam takega da, kakor ga zaslužimo. So pa vendarle vrste žita, katerih oplojenja tudi slabo vreme popolnoma ovira in bodoča naloga naj bo poiskati take vrste.

Poglavitni vzroki slabe žitne letine so pa bili sledeči:

1. Poleg običajnega napačnega kolobarjenja in obdelovanja nezadostno in enostransko gnojenje. Vsa čast doma ostalim in zlasti našemu pridnemu ženstvu, ki je vsaj navidez vse polje obdelalo. Polje pa ni bilo tako obdelano kakor v mirnih časih in je bilo vobče slabo zagnojeno. Ni bilo časa in dovolj delovnih sil ter vprežne živine za pridelovanje stelje, gnoja je bilo veliko manj kakor v mirnih časih in še tega ni bilo mogoče vsega na njive zvoziti. Naš hlevski gnoj pa največ le enostransko z du-

šikom gnoji in zato žito ni dobilo dovolj fosforove kisline. Brez zadostne množine vseh potrebnih rastlinskih hranilnih snovi v zemlji, posebno pa brez zadostne množine fosforove kisline, pa nikdar ne bo žito dobro obrodilo, ne bo dalo nikdar veliko težkega in klenega zrnja. Od mnogih strani se čuje, da je letos žito izredno drobno in lehko, čemur je največ krivo pomanjkanje fosforove kisline v zemlji.

2. Pšenica je bila letos tako pri nas kakortudi v drugih kronovinah naše države bolna, in sicer je bila močno napadena po glivi od rumene rje (*puccinia glumarum*), ki je naši kmetovalci večinoma ne poznajo in je zato niti ne zapazijo. Spomladi se je povsod videlo spodaj na pšenici rumenkasto-bledo listje, ki je kazalo začetek te bolezni. Rumena rja je pri pšenici ena najhujših škodljivk, ki se ob ugodnem vremenu tako hudo razvija, da se pridelala skoraj popolnoma prazna klasja in pridelano zrnje je pa zanikarno.

C. kr. kmetijska družba kranjska je lansko jesen vsled pomanjkanja semenskega žita oddajala svojim udom semensko žito iz tujine; nekteri so bili z njim izredno zadovoljni, drugi zopet ne. Pri nas na Kranjskem še nimamo nobenih preskušanj, ktere vrste najboljše uspevajo, zato kmetijska družba pri nakupu semenskega žita ni mogla izbirati, ampak je naročila od zanesljivih pridelovalcev take vrste žita, ki veljajo za najboljše. Za lansko jesensko setev je družba naročila potom „Splošne zveze avstrijskih kmetijskih zadržug“ od „Osrednjega društva za vzgojo semenskega žita“ v Chlumcu na Češkem nekatere vrste in druge zopet od priznane dobrih gojiteljev. Tako je imela družba v zalogi petkusovsko ozimno rž, ki slovi v Nemčiji in v Avstriji kot ena najboljših. Od ozimnih vrst pšenice je družba oddajala Dregerjevo rdečo pšenico, izvirno losdorfsko ozimno pšenico, jensko rdečo češko menjalno pšenico in ogrsko dioseško pšenico, ktera zadnja je na Kranjskem že kot zelo dobra preskušena in jo nekatere naše graščine že več let pridelujejo; ker se dobro sponaša jo naši kmetovalci od teh graščin tudi redno naročajo. Za spomladno setev je kmetijska družba letos pomladi oddajala Dregerjevo izvirno češko jaro reznico.

Samooobsebi umevno vsled pomanjkanja vseh izkušenj ni mogla drugega jamčiti, kakor za lepo in kalivo blago prave vrste, nikakor pa ne tudi za bogato žetev, saj je to v trgovini s semenom sploh nekaj nemogočega; bogata žetev je zavisna prvič od vremenskih razmer in drugič od dobre setve. Če so bili nekteri z dobljenim semenskim žitom zadovoljni, drugi pa zopet ne, je to nekaj naravnega. Družba pa za slab uspeh ne more biti odgovorna, če je bilo med cvetenjem slabo vreme, če je bila pšenica napadena od rumene rje in če je končno bilo premalo gnojeno in je v zemlji torekoč popolnoma manjkalo fosforove kisline. Te okoliščine naj vsakdo upošteva in potem naj šele izreče svojo pravično sodbo.

Jaz sam sem sejal Dregerjevo jaro pšenico in sem imel prav dober uspeh, navzlic temu, da je bilo zaradi rumene rje skoraj 10% gluhega klasja; seveda sem obilo gnojil s superfosfatom.

Naravnost čudovit uspeh je pa imela kmetijska družba sama na svojem posestvu z Dregerjevo rdečo ozimno golico; na ha preračunjeno je pridelala na enem ha 3570 kg in je dobila 21kratno seme. Seveda se mora omeniti, da je pšenica rasla na $\frac{3}{4}$ m globoko in skrbno obdelanem svetu, ki ni prav nič zapleveljen in je tako zagnojen s hlevskim gnojem in z umetnimi gnojili, da ima v sebi v obilici vseh rast-

linskih hranilnih snovi in istotako onih talnih bakterij, ki so za rodovitnost neobhodno potrebne. S svežim hlevskim gnojem ni bilo tej pšenici prav nič gnojeno, zato ni plegla in tudi ni bila bolna. Ta družbeni uspeh, ki ga moremo z mnogimi in zanesljivimi pričami dokazati, bodi vzgled, kaj se da z umnim kmetijstvom pri nas še doseči; če nam vojna prinese mnogo zla, nas pa na drugi strani poučuje kako bo v bodočnosti po miru naše kmetijstvo pospeševati in zlasti rastlinarstvo, ki bo obdržalo svojo veljavo in nam mora biti vir veliko večjih dohodkov nego doslej.

G. Pirc.

Kako naj vzdržujemo naše pridelovanje?

Naša kmetija prestaja težke čase. Našo zemljo moramo v rodovitosti vzdrževati, pa nam manjka zmeraj bolj delovnih sil in drugih gospodarskih pripomočkov.

Danes mora biti nas vseh najvažnejša skrb, da nam kmetija ne omaga, kajti z njo živimo in ginemo. Zaraditega jo moramo na vse načine podpirati, da nam daje tudi zanaprej naš vsakdanji kruh.

Na kmetiji je delo glavna sila za proizvajanje pridelkov. Brez dela ni jela. Čim slabše je delo, tem slabši so tudi pridelki. Lehko je torej umeti, zakaj se nam pridelki krčijo, če manjka pri hiši potrebnih delavcev. Kakor zastajata obrtniku delo in dohodek, če mu manjka delovnih rok, tako je tudi na kmetih, tako se godi pri vsaki kmetijski hiši. Hvalevredna je zaradi tega skrb vlade in vojne uprave, da nam pomagata z vojaškimi delavci in z vojaško živino. S to vpeljavo se je marsikaj dobrega doseglo, marsikaj storilo in opravilo, kar bi v nasprotnem slučaju ne bilo mogoče. Danes smo navezani na to pomoč in je le želeli, da se letošnje izkušnje uporabijo s pridom za prihodnje leto. V primerni organizaciji tega vprašanja je zazreti prvo izdatno pomoč za vzdrževanje dosedanjih pridelkov.

Druga važna sila za vzdrževanje dosedanjih pridelkov na kmetih so zadostna krmila. Če manjka potrebnih krmil, trpi vsa živinoreja z vsemi njenimi glavnimi in postranskimi dohodki. In če trpi živinoreja, trpi vsa kmetija, ker se s propadajočo rejo podira glavni temelj vsej kmetiji. Danes se žalibog že opazujejo zli nasledki takega pomanjkanja. Naša najboljša domača krmila se ne smejo več prosto pokladati. Zato smo navezani tudi na kupilna močna krmila, da si s temi pomagamo vsaj pri pitanju prasičev, pri izreji praseta in teleta, pri molzni živini in pri konjih. Žalibog pa, da si letos tudi s kupilnimi krmili ne bomo mogli dosti pomagati, ker jih sploh primanjkuje, tako da gremo z našo živinorejo težkim časom nasproti, če se položaj kako drugače ne izpremeni.

Tretja važna sila za vzdrževanje našega pridelovanja so pa gnojila. Tudi tukaj nam gre stežka. Po eni strani zaradi pomanjkanja krmil in skrčenega števila odrasle živine, po drugi strani pa zaradi pomanjkanja umetnih gnojil. Kup domačega gnoja se krči. To je velika izguba za naša zemljišča in za naše pridelke. Gledati nam je, da skušamo v teh razmerah vsaj z dobrim nastiljanjem povečati množino gnoja in pa z najskrbnejšim ravnanjem in spravljanjem vseh domačih gnojil, ki nam stoje na razpolago, kajti le zadostno gnojena zemlja zamore proizvajati dosedanje pridelke.

Odnehati pa tudi ne smemo z umetnimi gnojili. Nasprotno! Čim manj je domačega gnoja, tem bolj se moramo zatekati k umetnim gnojilom, ki niso pripravna le za povzdigo travniških pridelkov, ampak tudi za množitev njivskih sadežev. V teh težkih časih je torej

nujno potreba, da si pomagamo po zmožnosti tudi z umetnimi gnojili pri vsem našem poljedelstvu in da uporabljamo vsa tista gnojila, ki jih je sploh mogoče dobiti.

Ako bomo storili glede teh treh važnih činiteljev našo dolžnost in se nam posreči dobiti potrebne delovne sile, potrebna krmila in gnojila, potem bomo največ dosegli za vzdrževanje dosedanjih pridelkov. Rohrman.

Kmetovalci Kranjske dežele!

Doživeli smo težavne čase: Vsi stanovi brez izjeme morajo prenašati vojna bremena. Tudi kmetovalec je dostikrat nejevoljen, da mora dati svojo živinico iz hleva za vojne dajatve. Toda kmetovalci naj pomislijo, da so doma na varnem in da mora armada prenašati še veliko večje težave, kot pa prebivalstvo v zaledju. Vse prebivalstvo mora pomagati armadi, kakor le more in vsak posamezen stan mora sodelovati z armado, bodisi poljedelec, bodi si delavec na železnici, v rudnikih ali po tvornicah, prav tako pa tudi uradnik.

Armada pa potrebuje predvsem živeža. Najpotrebnejša hrana za vojaštvo pa je meso. Zločinstvo bi bilo, če bi se kdo ustavljal ali celo hujskal, da ni potreba kmetu dajati živine za vojaštvo, ali pa bi špekuliral s pretirano visokimi cenami.

Sveta dolžnost kmetovalca je, da dá radovoljno živino za vojaštvo, čeprav jo sicer težko, pa vendar z največjo silo more pogrešati. Da se ohrani kar največ mogoče domača živinoreja tudi za mirni čas, naj bi se dajali za vojaške dobave predvsem voli, in sicer v prvi vrsti stari voli, za vprego pa naj rabiijo, kolikor mogoče, krave. Krave prav dobro vozijo ter se lahko nauče voziti. Ako se le parkrat vprežejo, že mirno in dobro peljejo. Lehko vpreganje krav celo pospešuje mlečnost, zdravje ter lahke porcede.

Ohranitev krav je veliko važnejša, kakor ohranitev volov, to pa ne le za živinorejo, nego tudi za kmetijstvo sploh, kajti od krav imamo teleta in mleko. Ako kmetovalec naposled tudi vse vole proda, ne bo uničil svoje živinoreje tako, kakor pa, če proda preveč krav.

V kratkem se bodo vojaške zahteve za klavno živino zelo povišale, zato naj se že sedaj vsak gospodar nato pripravi. Že sedaj naj vprega kako kravo poleg vola, da jo nauči voziti. S kravami bodo tudi ženske laže vozile, kot z volmi. Le malo potrpljenja in truda je treba. Preden se krave začno vpregati, naj se jim porežejo parklji; vpregajo naj se v začetku, če le mogoče, par ur dopoldne in par ur popoldne ali pa samo pol dneva. Vozi naj se v začetku počasi in ne s silo. Ne kaže pretepati krav, ko se uče voziti, tudi prevelikih tovorov se jim ne sme nakladati.

Seveda je pri vsem tem treba nekoliko potrpljenja, kar pa je v sedanjem času dolžnost vsakega poštenega kmetovalca. Prepričani smo, da se bo vsak kmetovalec zavedal svoje dolžnosti in pa tudi svoje koristi, ki jo bo imel od tega, ako nauči voziti krave, da bo lahko potem, ne da bi trpelo kmečko delo, oddal vole za vojaštvo.

Kakor rečeno, se bo moralo nabrati na Kranjskem precej klavne živine in kadar vojaštvo to ukaže, se bo moralo vzeti tudi s silo, ako ne bo šlo izlepa. To naj upoštevajo vsi kmetovalci, da se pravočasno na to pripravijo. Vojaštvo potrebuje mesa in gotovo nihče sam ne bi rad, da bi njegovi sorodniki, bodisi sin, brat, oče ali stric, ki so pod orožjem, pri vseh težavah, ki jih morajo prenašati, še stradali.

Zatorej kmetovalci, naučiti takoj krave voziti, da jih boste namesto volov uporabljali pri poljskem delu.

„Kranjsko deželno mesto za dobavo klavne živine v Ljubljani“.

VOJNE NAREDBE.

Pozor vinogradniki!

Vse peške od grozdja so zasežene.

Glasom ministrske naredbe z dne 9. septembra t. l., drž. zak. št. 297., so zasežene vse peške od grozdja. Ta ministrska naredba se v izvlečku takole glasi:

§ 1.

Peške od grozdja letošnjega pridelka so v prid države zasežene. Ta določba velja tudi za peške iz tistih tropin, ki se porabijo za izdelovanje petijota in žganja.

§ 2.

Posledica tega zaseženja je, da se grozdne peške ne smejo predelati in ne drugače porabiti, pokrmiti, prodati, proči zagnati ali uničiti, v kolikor ta naredba kaj drugega ne določa. Kupčije, ki tej naredbi nasprotujejo, so neveljavne.

§ 3.

Peške od grozdja mora lastnik odbrati iz tropin, jih posušiti in skrbno shraniti. Peške je odbrati iz tropin do 31. decembra t. l., iz tistih tropin, iz katerih se kuha žganje, pa do 1. marca 1917. Oddaja tropin, ne da se poprej odberejo peške, gotovim osebam, ki v to svrhu niso pooblašene, je prepovedana.

§ 4.

Množino odbranih grozdnih pešek je najkasneje do 10. januarja 1917 in tistih iz tropin, iz katerih se je žganje kuhalo, najkasneje do 10. marca 1917 naznaniti pristojnemu županstvu.

Županstva so dolžna najkasneje čez pet dni po gorjenjih rokov naznaniti imena in množino lastnikov grozdnih pešek avstrijski centrali za olje in mast na Dunaju, I., Seitzergasse 1.

Županstva so nadalje zavezana do 10. januarja 1917 naznaniti okrajnemu glavarstvu, koliko neodbranih tropin se v občini še nahaja in čegave so, od tega so pa izvzete le tiste tropine, ki so določene za kuhanje žganja.

§ 5.

Avstrijska centrala za olje in mast je zavezana peške od grozdja po določenih cenah in pogojih potom županstev kupiti in prevzeti in županstvo ima skrbeti za prostor, kjer se peške prevzemajo in za tehtnico.

§ 6.

Cena za grozdne peške, ki so suhe in nimajo več kakor 5 % primesi, je določena na 20 K za 100 kg.

§ 7.

Peške od grozdja se smejo pošiljati po železnici le tedaj, če županstvo dá predpisano transportno dovoljenje.

§§ 8. in 9.

Ta dva paragrafa določata, kdo bo delal iz pešek olje, kako je porabiti iztisnjene peške za krmo in kako je proti tistim postopati, ki svojih grozdnih pešek pravočasno ne oddajo.

§ 10.

Prestopke te naredbe kaznuje okrajno glavarstvo z denarno globo do 5000 K ali z zaporom do 6 mesecev.

Uravnava prometa z mlekom.

Ministrska naredba z dne 11. septembra 1916, drž. zak. št. 300., ureja promet z mlekom ter v naslednjem objavimo one točke te naredbe, ki brigajo kmetovalce.

Napravljanje smetane, penaste smetane in joghurtovega mleka je prepovedano. Izdelovanje smetane za prodaj v mlekarne v svrhu izdelovanja sirovega masla je dovoljeno.

Prepovedano je pokladati neposneto mleko teletom in prasičem, ki so nad šest tednov stari.

Prodaja mleka z imenom, kakor: posebno mleko, zdravilno mleko, graščinsko mleko itd., je prepovedana.

Za izdelovanje sira v sirarnicah, ki že obstoje, se ne sme porabiti več mleka, kakor v isti dobi l. 1914. Da se dobi dovolj mleka in sirovega masla, more deželna vlada po zaslišanju večšakov vtesniti izdelovanje sira.

Deželna vlada ali od te pooblašena okrajna glavarstva morejo kmetovalce, ki so doslej mleko prodajali, prisiliti, da ga še naprej prodajajo v isti množini, kakor jim je sedaj mogoče, in sicer z ozirom na njih lastno potrebo. Pri presojevanju, koliko mleka lahko prodajo, je zaslišati izvedence.

Vsi, ki mleko pridelujejo, dalje mlekarne, trgovci z mlekom itd. so zavezani dati okrajnim glavarstvom, če se zahteva, pojasnilo glede množine mleka, odjemalcev mleka in dobaviteljev mleka. Okrajno glavarstvo ima pravico nadzirati prostore, v katerih se mleko prideluje, hrani ali predeluje.

Občine so dolžne pomagati pri izvršitvi te ministrske naredbe.

Prestopke te naredbe kaznuje okrajno glavarstvo z denarno globo do 5000 K ali z zaporom do 6 mesecev. Kdor h kakemu prestopku nagovarja ali pri njem pomaga, zapade enaki kazni.

Zaseženje lanenega semena letošnjega pridelka.

Glasom ministrske naredbe z dne 12. septembra t. l., drž. zak. št. 302., je zaseženo vse letos pridelano laneno seme ter so za naše kmetovalce važne naslednje točke te ministrske naredbe.

Letos pridelano laneno seme je v prid države zaseženo. Glede že pridelanih množin stopi ta naredba takoj v veljavo, glede ostalih množin pa tedaj, ko se lan raz njiv pospravi.

Zaseženo laneno seme se ne sme predelati, pokrmiti ali kakorkoli drugače porabiti in se ga istotako ne sme prostovoljno ali prisilno prodati. Kupčijske pogodbe, ki se tičejo nakupa ali prodaje letošnjega lanenega semena in ki so bile sklenjene pred to naredbo so neveljavne.

Letošnje laneno seme mora kupiti in kakorhitro mogoče prevzeti Avstrijska centrala za olje in mast, delniška družba na Dunaju (Österreichische Öl- und Fettzentrale A. G. in Wien, I., Seitzergasse 1.).

Prevzemna cena je 100 K za 100 kg čistega blaga na najbližji železniški postaji, in sicer v vrečah kupca. Ta cena velja za zdravo, suho in običajno očiščeno blago. Blago je odposlati z dvema voznima listoma, in sicer z enim izvirnim in z enim v prepisu. Na podlagi od železnice potrjenega prepisanega voznega lista se dobi kupnina takoj izplačana.

Lastnik zaseženega lanenega semena je dolžan prodati svoje blago imenovani centrali, on je nadalje zavezan na zahtevo tej centrali poslati en ali več povprečnih vzorcev blaga. Končno je lastnik lanenega semena zavezan blago do prevzetja pravilno hraniti in z njim pravilno ravnati.

Laneno seme je najkasneje do 30. decembra 1916 omlatiti.

Že omlateno laneno seme je pa takoj neomlateno 14 dni po mlatvi naznaniti imenovani centrali.

Železnica sme laneno seme le tedaj prevzeti, če je izvirnemu voznemu listu pridejano transportno dovoljenje, ki se dobi od imenovane centrale.

Če se lastnik lanenega semena brani ga prodati imenovani centrali, potem izreče prisilno oddajo okrajno glavarstvo, in če je treba, se laneno seme s silo odvzame. Kadar se laneno seme s silo odvzame, se od določene cene 10 % odbije.

Avstrijska centrala za olje in mast je dolžna od nakupljene množine lanenega semena prihraniti do 30. aprila 1917 tisto množino za seme, ki jo določi kmetijsko ministrstvo.

Prošnje za laneno seme za setev je pravočasno predložiti **Vojni zvezi obrti** za olje in mast na Dunaju (**Kriegsverband der Öl- und Fettindustrie** in Wien I, Seitzergasse 1.) ter je v prošnji navesti množino zahtevanega semenskega blaga. **Če se vloži prošnja za semensko blago preden se prevzame zaseženo laneno seme po imenovani centrali, potem je prosilec od strani Vojne zveze obrti za olje in mast primerno množino njegove zaloge za seme pustiti. *)**

Prestopke te naredbe kaznuje okrajno glavarstvo z denarno globo do 5000 K ali z zaporom do 6 mesecev.

Poraba masti in olja.

Ministrstvo notranjih zadev je sedaj določilo množino masti in olja, ki bo dovoljena na uradna nakazila dobivati. Za sedaj je določeno, da se bo dobilo za osebo in na teden 180 gramov masti ali olja, oziroma 148 gramov surove masti; telesno težko delujoči ljudje bodo dobivali 150 gramov masti ali olja ali 180 gramov surove masti.

Ministrska naredba glede izločitve surove maščobe od govejega in ovčjega mesa ter dolžnosti naznanila.

C. kr. trgovsko ministrstvo je v sporazumu z ostalimi ministri odredilo, da morajo vsi obrtniki, ki se pečajo s klanjem ovac in pobijanjem govedine pri raztelesenju izločiti vso maščobo od mesa, v kolikor gre, ne da bi to za meso samo povzročilo kako škodo. Pri sekanju mesa se ne sme skupno tehtati z maščobo in oddajati odjemalcem, marveč vsako posebej. Tudi se maščobe ne sme dajati k mesu kot priklado. Cene morajo biti določene za vsako posebej. Zadevna obrtna podjetja, ki koljejo ovce in pobijajo govedino, so dolžna najpozneje do dne 3. vsakega meseca mestnemu magistratu naznaniti število in težo v prejšnjem mesecu pobite živine in ovac z navedbo obrtvališča (kjer se je živina pobila), kakortudi težo in uporabo pridobljene maščobe. Tozadevne tiskovine se dobe pri obrtnem oddelku mestnega magistrata. Kdor bi tega ne izpolnjeval, ga zadene najostrejša kazen. Pripominja se pa, da je vsak zadeven obrtnik dolžan s to maščobo ravnati in razpolagati tako, kakor odredi vojna zveza industrije za olje in maščobo ter jo prodati tja, kamor se mu nakaže. Dokler pa vojna zveza ničesar ne odredi, sme vsak obrtnik surovo ali raztopljeno maščobo prodajati edino v jedilne namene, in sicer samo nadrobno in naravnost konsumantom.

*) Na to točko prav posebno opozarjamo pridelovalce zimskega lanenega semena na Dolenjskem, drugače ne bodo imeli dobrega domačega semenskega blaga.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrstijo med vprašanja in odgovore, na ostala vprašanja se pa odgovarja pisмено, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edino le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V „Kmetovalcu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalčevega imena, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na pozneje došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pisмено, če je pisnu priložena 1 K v znamkah kot prispevek k družbeškemu pokojninskemu skladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 112. Zakaj dobijo stari prasiči na podplatih svojih parkljev neke vrste trdo kožo, ki živali tako boli, da po trdem sploh ne morejo hoditi. S čim se da trda koža na podplatih prasičjih parkljev odstraniti? (T. S. v S.)

Odgovor: Parklji sploh, in torej tudi prasičji, obstoje iz roževine, ki kar naprej rase in se obnavlja. Stara, mrtva roževina na podplatih se s hojo sproti obrablja, oziroma odluča. Prasiči, ki malo hodijo in ki so neprestano v mehko nastlanih svinjakihi, imajo mehke podplate in vsled nezadostne hoje se mrtva roževina ne obrablja in ne odluča, ostane na podplatih ter tišči pri hoji na mehke podplate, kar povzroča prasiču bolečine. Trda koža na prasičjih podplatih ni torej nič drugega, kakor stara odmrla roževina, ki jo je previdno z ostrim nožem porezati. Pri starih, zlasti pri težkih prasičih je sploh na ta način skrbeti za pravilno oskrbo parkljev. Če se trda koža sama ne odluči in se na kakem mestu podplata pomešana z razno nesnago trdo drži, lahko prasič dobi s krvjo podplut otisek, ki žival zelo boli, in če pride v podplutbo kaka bakterija, se prične gnojiti ter se naredi zelo nevarna rana.

Vprašanje 113. Imam v osojni legi z mahom zaraščeno senožet, na kateri sem porabil že za kakih 300 K umetnih gnojil, toda brez vsakega uspeha. Zemlja senožeti je črna. Ker bi za izboljšanje te senožeti rad še kaj žrtvoval, prošim pouka, s katerimi umetnimi gnojili naj gnojim, da bom imel kaj uspeha? (J. K. v L.)

Odgovor: Če doslej na tej senožeti niste imeli z umetnimi gnojili nikakega uspeha, prihaja odtod, ker so gotove okoliščine ovirale rast žlahtnih trav in zelišč in zato tudi gnojila niso učinkovala. Mi to domnevamo iz vsebine Vašega vprašanja, v katerem priznate, da rase na senožeti, ki ima črno zemljo, mah in vrhutega ima senožet osojno lego. Zemlja Vaše senožeti je sprsteninska, v kateri se tvorijo surove sprsteninske kisline, če se zemlja redno ne prezračuje in to zlasti v senčni legi, kjer nima solnce tolike moči. Surove sprsteninske kisline ne puste rasti dobrim travam in zeliščem, pač pa na takem svetu dobro uspeva mah, ki končno še ostalo travo zaduši. Slednjič prične tudi mah slabo rasti in se prično razvijati razni lišaji. Tako senožet ne popravite samo z gnojenjem, ampak v prvi vrsti tem potom, da odstranite surove sprsteninske kisline in preprečite njih nadaljni razvoj. V to svrhu morate senožet dobro pognojiti z razpadlim živim apnom (kakih 10 q na ha), ki kisline zamori. Nadalje morate skrbeti za redno prezračevanje zemlje potom vsakoletnega močnega pomladanskega branjanja travnikov. V tla močno prevlečenega travnika more dohajati zrak, ki s svojim kisikom pomaga ugodno razkrajati drugače rodovitno sprstenino. S takim ravnanjem bo senožet postala rodovitna, ne da bi jo zagnojili z umetnimi gnojili, ktera se itak že nahajajo na senožeti in ki doslej niso prišla do veljave. Apno zamori škodljive kisline in učinkuje posredno kot gnojilo, ker v zemlji pomaga razkrajati, da pridejo rastlinske hranilne snovi do veljave. Poleg rednega vsakoletnega branjanja pa

morate čez dve do tri leta zopet pričeti travnik gnojiti z dušikom, s fosforovo kislino in s kalijem, drugače tla vsled gnojenja z apnom opešajo.

Vprašanje 114. Imam par sto litrov dobrega oceta, ki se hoče pokvariti. V ocetu so se namreč zaredile neke glive ali bakterije, ki jih je težko s prostim očesom videti in je v ocetu vsepolno finih, razstriženi volni podobnih niti, ki kar naprej migljajo. **Kakšno bolezen ima ocet in kako ga je popraviti?** (A. E. v M.)

Odgovor: V Vašem ocetu so se zaredili neke vrste črvički, ki se imenujejo ocetove niti in ki spadajo v vrsto nematod. Ocetove niti se zarede v nečistem ocetu, na katerem se dela koža, kajti niti morejo le tedaj živeti, če dobe dušikovo hrano, ki je v čistem ocetu ni, pač pa v nečistem. Tak ocet ni bolan, a se končno vendarle lahko pokvari, če v njem velika množina niti pogine in prične gniti. Ocet je zavreti in precediti. Vročina pomori niti in njih zalego in vrhutega se tem potom ocet očisti od beljakovin.

Vprašanje 115. Ali se da popraviti in kako žarka prasičja mast, ki ni le zoprnega okusa, ampak tudi slabo diši? (S. G. v H.)

Odgovor: Vsaka mast je spojina glicerina in raznih maščobnih kislin. Če se iz ktereakoli vzroka prične mast razkrajati (kvariti), se pojavijo proste kisline, a glicerin se naprej razkraja. Proste kisline delajo žarek okus in razkrojeni glicerin (razni estri in aldehidi) pa slab duh. Dobra, scvrta prasičja mast se ne pokvari tako hitro in se v dobri shrambi tudi dve leti dobra ohrani. Mast ne razkrajajo kake glive in tudi zrak nima posebnega vpliva, ampak najbolj vpliva na pokvarjenje dnevna svetloba, zato je predvsem imeti mast hranjeno v temnih prostorih ter posode tako zakrite, da svetloba ne more do masti. Pokvarjene masti ni lahko zopet popraviti, ker se nima doma potrebnih naprav, oziroma je delo z domačimi sredstvi zelo zamudno. Predvsem je proste maščobne kisline zadržati, kar ni težavno. Za vsak kilogram masti se vzame 1 liter vode, v kateri se raztopi 5 do 6 gramov sode. V tako narejenem mrzlem lugu od sode se mast dobro gnete, da se iz proste maščobne kisline in sode naredi milo. Iz v lugu od sode dobro pregnetene masti se milo dobro izpere z večkratnim pregnetenjem v čisti vodi. Težavneje je potem odstraniti razkrojine glicerina. Te se najbolje odstranijo iz masti, ki nima v sebi več prostih maščobnih kislin, če se mast zmešana z vodo kuha kakih 20 minut pri majhnem ognju, in sicer pomešana s kakima 2 % fino zdrobljenega, sveže kuhanega lesnega oglja ali eponita (ki se dobi pri naši družbi). Vmes se lahko dene nekaj zrezane čebule in nekaj koščkov korenja, ktere reči sicer ne odstranijo slabega duha, a ga kolikortoliko s svojim duhom zakrijejo. Težkoča je seveda z ogljem ali z eponitom pomešana mast očistiti. To se da doma doseči le s precejanjem skozi precejevalni (filtrirni) popir v toliko gorkem prostoru, da med precejanjem ostane mast tekoča kakor voda. Tako precejanje ali filtriranje je doma mogoče le v cevi (roru) zakurjenega štedilnika, torej polagoma le takrat, kadar se na štedilniku kuha. Precejanje se seveda silno počasi vrši.

Vprašanje 116. Vsled pomanjkanja hlevskega gnoja so v mojem vinogradu trte močno opešale, in sicer toliko glede rasti, kolikor glede rodovitnosti. Ker nimam hlevskega gnoja, vprašam, **katera umetna gnojila bi bilo rabiti sedaj v vinogradu**, da se vrne prvotna rast in rodovitnost? (J. J. v P.)

Odgovor: Če naj vinograd uspeva, morajo trte dobiti v zemlji vse tiste potrebne rastlinske hranilne snovi, ki jih v slabo zagnojenem vinogradu navadno primanjkuje. Te hranilne snovi so: dušik, fosforova kislina in kali. Z vino-

gradniškim umetnim gnojilom, ki smo ga imeli pred vojno in ki je imel vse te snovi v sebi, se je trtam spomladi prav uspešno gnojilo. Sedaj primanjkuje večina umetnih gnojil in pomladi jih bo še težje dobiti, oziroma jih sploh ne bo. Najbolje bo vinogradu že sedaj v jeseni gnojiti s tistimi gnojili, ki se še dobe in ona gnojila, ki se rabijo pomladi, je pa takoj naročiti, dokler je še kaj zaloge. Mi Vam priporočimo vinograd sedaj v jeseni dobro zagnojiti s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo. Tomasova žlindra ima namreč v sebi fosforovo kislino, ki se počasi razkraja, zato je že v jeseni gnojiti, da pride spomladi do veljave; s kalijevo soljo se pa prinese v zemljo potreben kali. Edino umetno dušičnato gnojilo, ki ga je sedaj še nekaj dobiti, je amonijev sulfat, a s tem je šele pomladi gnojiti in se obenem s Tomasovo žlindro sploh ne sme rabiti, ampak med gnojenjem s Tomasovo žlindro in amonijevim sulfatom mora preteči nekaj časa. Naročite torej takoj tudi amonijev sulfat, a gnojite ž njim šele zgodaj pomladi. Kako je trtam gnojiti z umetnimi gnojili, najdete popisano v tozadevnih gospodarskih navodilih, ki jih dobite pri naši družbi po 10 vinarjev.

Vprašanje 117. Kam se prodajajo kosti, po kakšni ceni in v kakšnem zavoju jih je odpošiljati? Ali se vreče zaračunijo ali nazaj dobe? (I. N. v G.)

Odgovor: Glasom ministrske naredbe z dne 11. maja t. l., drž. zak. 136., je vsakdo, ki ima nad 100 kg kosti, jih dolžan v priporočenem pismu ponuditi Centrali za kosti na Dunaju, ktere naslov se glasi: »Colla«, Gesellschaft m. b. H. in Wien, I., Fischhof 3. Centrala poštnino povrne. Cena za dobre kosti je od 20 do 22 K, oziroma za razne kakovosti, ki so v ministrski naredbi navedene, tudi nižja. Ta cena velja le za pošiljatve v celih vagonih, t. j. 10.000 kg. Pri manjših množinah do 5000 kg se zniža cena pri 100 kg za 1 K, pri množinah pod 5000 kg za 150 K. Cena velja na bližnji železniški postaji brez zavoja in plača centrala zavoj, oziroma vreče vrne.

Vprašanje 118. Iz smetane od mleka moje krave, ki je dobro rejena in je pred 10 tedni storila, se ne dá sirovo maslo narediti. Če ne morem sirovega masla izdelovati, nima krava zame velike vrednosti, in zato vprašam, **kaj je storiti, da se bo smetana umedla?** Eni mi svetujejo, da naj kupim stroj za izdelovanje sirovega masla. Ali bi s takim strojem kaj dosegel in kje se dobi takega, ki bi bil za 5 do 10 litrov? (A. K. v D.)

Odgovor: Da se iz smetane ne umede sirovo maslo, more biti vsepolno vzrokov, ki jih je odpraviti. Predvsem se mora smetana piniti pri pravi toploti, ki je za kislno smetano med 12 do 18° C, in 11 do 15° C. Praktična izkušnja mora pokazati, ktera toplota je v vsakem posebnem slučaju prava. Na umedenje smetane imajo pa velik vpliv kakovost krme, letni čas, sestava mleka z ozirom na čas kdaj je krava storila in sploh sestava mleka, na katero prav močno vpliva tudi zdravje krave. Da se smetana pravčasno umede in naredi dobro sirovo maslo, jo je prav piniti; za to mora biti dobra pinja, v katero je dati le primerno množino smetane, piniti je enakomerno in s primerno hitrostjo. Če je sicer pri Vaši kravi vse v redu, se smetana od njega mleka le za to ne umede, ker ne znate prav piniti in se ne držite prave toplote. Če se tega ne držite, Vam ne pomaga noben stroj za izdelovanje sirovega masla, kajti končno tak stroj ni nič drugega kakor kaka posebna vrsta pinje, ki ne dela nobenih čudežev, če niso dani pravi predpogoji. Če imate pa v mislih stroj za posnemanje mleka, ne bo Vam ta nič pomagal, če s smetano ne boste pravilno ravnali. Tako majhnih strojev za posnemanje, ki so le za 5 do 10 litrov, sploh ni.

Kmetijske novice.

Bučno seme in seme solnčnih rož naj se spravi!

Vse naše kmetovalce nujno opozarjamo na to, da bučno seme in seme solnčnic skrbno spravijo. Ko so zrele buče pripravljajo za pokladanje, naj se jim odvzame seme in naj se seme posuši in dobro spravi. Ravnotako je dobro posušiti glave solnčnih rož, preden se seme zruži.

Divji kostanj, žir in želod kupuje deželno mesto za krmila. Ponudbe z navedbo množin in cene naj se pošiljajo ravnateljstvu, Ljubljana, Turjaški trg 3. Kupljeno blago se bo prevzemalo na bližnji železniški postaji. Potrebne vreče dostavlja deželno mesto za krmila.

Hranite grozdne tropine za krmljenje. Ker letos v mnogih krajih, posebno v novomeškem okraju in v Belokrajini, primankuje potrebne krme, naj se vse izrabljene vinske tropine obračajo za krmljenje.

Kurja in zajčja reja Podrožnikom. Neumorni vodja vojaške zajčarne Podrožnikom stotnik-avditor dr. Štefan Voszka pripravlja ne glede na svoje obilno delo, ki ga ima pri tukajšnjem vojaškem sodišču, zopet nekaj novega. Že z organizacijo zajčereje si je stekel mnogo zaslug, sedaj pa hoče Podrožnikom vpeljati tudi kurjerejo za 5. armadno poveljstvo. Ista bi se imela priklopiti že obstoječi zajčarni zato, da bi s kokošmi dobro izkoriščali razne odpadke zajčje krme, ki jih zajci ne použijejo in raztresejo po stelji in tako pridejo v gnoj. Na gnojšču najde perutnina še vedno veliko ovsa in drugih odpadkov od zajčje krme. Za perutninarstvo bodo zgradili nalašč še dva manjša in en večji paviljon. V vsakem bo prostora za 4 družine po 1 petelinu in 15 kokoši. Na ta način bodo imeli tamkaj 12 petelinov in 180 kokoši, ki bodo razdeljene na 12, medsebojno ločenih oddelkov. Z ozirom na to, da znese dobra nesna kokoš v 1 letu 160 jajec, računa dr. Voszka, da bi bilo pričakovati od vseh kokoši kakih 23.400 jajec na leto, ako mu znese vsaka kokoš na leto vsaj po 130 jajec. Iz teh jajec bi se moglo na leto pod kolkami in v umetnih valilnikih izvaliti kakih 5000 piščancev. — Gradbena dela hitro napredujejo in je pričakovati, da bo naprava morda do 27. avgusta že občinstvu pristopna.

Deželno mesto za krmila oddaja le tista krmila, ki so mu nakazana od Centrale za krmila na Dunaju. Dosedaj nima še nobenega ovsa, nobenih pšeničnih otrobov in nobene koruzne krmilne moke. To naj izvedo vsi dosedanjí naročniki, da ne bodo napačno sodili delovanja Deželnega mesta za krmila. Danes je le nekaj koruznih otrobov in ječmenovih otrobov na razpolago. Kakor se kaže, bo imelo Deželno mesto za krmila težko in nevhvaležno nalogo, ker ne bo moglo iz daleka ustrezati željam naročnikov z ozirom na splošno pomanjkanje krmil. Kar bo dobilo, to bo dalo in kolikor bo imelo, toliko bo razdelilo. Seveda bo pa vsega premalo in bo zaradi tega močno trpela vsa preskrba z močnimi krmili. Na to morajo biti pripravljeni vsi naročniki. Naročnikom se daje tudi na znanje, da se morejo glede svojih naročil obračati na županstva, županstvom pa bodi tudi povedano, da ne veljajo naročila v celoti, ampak le podrobna naročila posameznih naročnikov, ki jih je nabirati na doposlanih naročilnih listih. Ker ni pšeničnih otrobov, naj povedo županstva, če so zadovoljna z oddajo ječmenovih, ozir. koruznih otrobov.

Družbene vesti.

*** Pozor kmetovalci!** Glede dobavljanja umetnih gnojil nastajajo čimdalje večje težkoče. Le s težkim trudom se družbi semtertja posreči, da dobi iz tvornic za našo

deželo kako majhno množino blaga proti predplačilu. Naš kmetovalci so pa navajeni naročati umetna gnojila tik preden jih rabijo in se čudijo, če kterikrat slučajno ne dobijo pri družbi ono, kar zahtevajo. Zato družba že sedaj opozarja vse one, ki nameravajo jeseni, čez zimo ali v zgodnji pomladi gnojiti, naj nikari ne odlašajo s prijavami svojih naročb do zadnjega, kajti kostne moke, kostnega superfosfata in mešanega gnojila prav gotovo v kratkem zopet ne bo nič več dobili. Cene so objavljene nižedoli. Torej, treba je takoj naročiti!

Ob naročanju kmetijskih potrebščin naj se udje povsodi po možnosti drže svojih podružnic in naj potem načelnikstva pri družbi skupno naročajo, česar potrebujejo. Tako dobijo stvari ceneje v roke, kakor če pozamezno naročajo. Podružnice se mnogokrat na ta način oživijo, njih ugled in pomen pri udih rase. To pa družba tudi hoče. Povsodi sedaj seveda niso dani za to vsi predpogoji; kjerkoli po deželi pa naša podružnica pridno deluje, bomo naročitve posameznikov iz dotičnega okoliša rajše skupno potom podružnice zvršili. Torej, posamezni udje naj se obračajo do načelnikov svojih podružnic, družba pa bo svojim podružnicam vselej na razpolaganje!

*** Izvirno seme ozimne pšenice.** Iz vzgojevalnic izvirnih žitnih semen prof. Tschermaka, dalje iz Zborovica na Moravskem, iz Lodenica in iz Chlumeca je družbi obljubljena neka množina izvirnega semena ozimne pšenice. Družba je prosila za vrste, ki zgodaj zorijo, ki ne poležejo in ne potrebujejo ravno najboljše zemlje. Češka rdeča pšenica n. pr. bi bila porabna tudi za nekoliko poznejšo setev. Poseje se 170 do 175 kg na hektar. Strubejeva vrsta »Squarehead« je jako utrjena ozimina, ki daje nedosežno mnogo pridelka. Seme pšenice se bo pošiljalo le proti predplačilu ali povzetju. Cena bo okoli 69 kron 100 kg franko Ljubljana. Dobro očiščene vreče morajo naročniki sami franko poslati, ali pa družba pošlje pšenico v novih vrečah, ki jih pa dobavitelji drago zaračunijo. Vrsta semena je označena na vreči. Na naročitve, katerim ni priloženo župansko potrdilo glede resnične potrebe, se družba ne bo ozirala. Dobavitelji jamčijo za čistost in pristnost posameznih vrst, vendar pa se ne ozirajo na pritožbe po setvi.

*** Za vinogradnike in vinske trgovce** ima družba v zalogi sledeči novi dve kletarski potrebščin: 1. **Bernadotov vinomer** (vinsko tehtnico) za hitro določanje alkohola v vinu mrzlim potom. Cena temu vinomeru je 7 K ter je denar pri naročitvi naprej poslati. 2. **Eponit**, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh, bodisi pgnilobi, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd. Kg eponita stane 6 K brez poštnine in zavoja. Množine eponita po 10 dg se pošilja za 70 vinarjev s poštnino in zavojem vred kakor vzorec brez vrednosti in je denar naprej poslati.

*** Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 14 K komad in za teleta, ovce in koze po 8 K komad. Trokarji so po 6 K kom. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — **Napajalnike** za teleta iz pocinjene pločevine oddaja družba po 15 K. Gumijevi seski so po K 60. Mlečne cevi so po 80 h.

Norveška ribja moka, vsebujoča 50 do 60 odstotkov beljakovine, 20 do 30 % fosforovokislega apna in 1 do 3 % maščobe, stane 160 kron sto kg. Dobi se v izvirnih vrečah po 100 kg. Pri manjših pošiljativah se vreča posebej računa. Opozarjamo na uvodni spis v današnji številki. Vsled pomanjkanja tega blaga se posameznikom ne odda več kakor po 25 kg.

(Nadaljevanje Družb. vesti v inseratnem delu.)